

УДК 341.645:796(477)

МІЖНАРОДНИЙ СПОРТИВНИЙ АРБІТРАЖ: ДОСВІД УКРАЇНИ

Харіна М.Ю.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Дана стаття присвячена висвітленню проблеми розвитку міжнародного спортивного арбітражу в контексті української практики. Зокрема, було досліджено останні справи, що розглядалися Спортивним арбітражним судом у Лозанні. Таким чином, було проаналізовано досвід розгляду справ як за участю фізичних осіб-спортсменів, так і юридичних осіб та національних спортивних федерацій. Також автор приділив увагу проблемам та перспективам спортивного арбітражу в Україні. Загалом, стаття оформлена із врахуванням особливостей такої галузі, як міжнародне спортивне право.

Ключові слова: міжнародне спортивне право, арбітраж, судовий орган, апеляція, спортивний спір.

Постановка проблеми. Зважаючи на стрімкий розвиток спортивної індустрії у всьому світі, можна говорити про набуття суттєвої важливості міжнародним спортивним правом (далі – МСП) та його формування у самостійну галузь права. Це, зокрема, пов'язано з появою таких міжнародних спортивних організацій, як Міжнародний олімпійський комітет, Міжнародна федерація футболу, Міжнародна федерація баскетболу, Міжнародна асоціація боксу тощо. І дуже часто йдеться про те, що норми МСП встановлюються і регулюються не лише державами як первинними суб'єктами міжнародного права, а й подібними організаціями. Відповідно, їхня роль є вагомим і у регулюванні спортивних правовідносин, а саме у вирішенні спорів, які мають відношення до спорту.

Безумовно, ці аспекти прямим чином торкаються української правової науки та практики, особливо в контексті регулювання спортивних конфліктів. Так, однією зі сторін таких міжнародних конфліктів може виступати як держава Україна, так і національні спортивні федерації або навіть спортсмени-індивіди. Відповідно, питання міжнародного досвіду у вирішенні спорів зі спортивного права із кожним днем стає все більш актуальним для України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питання проблем та розвитку МСП займалися такі вчені: Магденко О.Д., Тіхонова М.А., Алексеев С.В. Щодо міжнародного спортивного арбітражу (далі – МСА), то тут слід виокремити таких науковців: Євтифів А.С., Бочкарьов С.В., Друзь В.А., Беляев С.А. та Бріліантова О.М.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Насправді через те, що в Україні спортивне право досі не визнається самостійною галуззю, в наявності є достатньо мало досліджень, які б стосувались МСП, а особливо МСА. Крім того, на сьогодні питання, які стосуються проблем та ефективності такої практики в Україні й досі залишаються не проаналізованими.

Мета статті. Мета цієї статті полягає в дослідженні та аналізі сучасного досвіду та практики вирішення міжнародних спортивних спорів за участю української сторони (у тому числі фізичних осіб-спортсменів, національних спортивних організацій та інших юридичних осіб). Акцентується увага й на ефективності та проблемах такої практики в Україні.

Виклад основного матеріалу. Як і будь-яка галузь права, МСП охоплює питання врегулювання спорів, які виникають між його суб'єктами.

Так, К.В. Погосян визначає поняття спортивних спорів як «розбіжності суб'єктів, які беруть участь в спортивних відносинах з приводу взаємних прав і обов'язків, а також із розбіжностей, які виникають із відносин, які хоча і не є спортивними, проте здійснюють вплив на права і обов'язки спортсменів як суб'єктів спортивних відносин» [1]. З огляду на це, досить доцільним можна вважати створення різноманітних як міжнародних, так і національних установ, які б регулювали вирішення подібних конфліктів.

Фактично «Верховним судом» для вирішення спортивних спорів у світі визнається Спортивний арбітражний суд (далі – CAS), штаб-квартира якого знаходиться у Лозанні. Показово, що з моменту його утворення, тобто 1984 року, у CAS було зареєстровано більше 4000 окремих арбітражних розглядів [2]. Зважаючи на те, що Україна з моменту проголошення незалежності веде досить активну спортивну діяльність на всіх рівнях, можна зробити висновок, що серед цих спорів, містяться й такі, що певним чином пов'язані з нею.

Однією з особливостей функціонування CAS саме як судового органу є наявність двох палат: Палати звичайного арбітражу, апеляційного арбітражу, а також спеціальної Палати ad hoc, що займається вирішенням спорів під час таких великих спортивних змагань, як Олімпійські ігри, Чемпіонати Світу з футболу ФІФА та Чемпіонати Європи з футболу УЄФА [3].

Хоча в Україні практика арбітражу користується успіхом та є загальноприйнятою, наразі, на жаль, не існує арбітражного судового органу, який би вирішував спортивні справи чи принаймні деякі категорії з них. Ми можемо говорити лише про те, що загалом дане питання регулюється Законом України «Про міжнародний комерційний арбітраж» [3].

Так, на нашу думку, досить важливою для української практики є справа CAS World Anti-Doping Agency (WADA) v. Fédération Internationale de Gymnastique (FIG) & Anastasiya Melnychenko.

Зокрема, справа стосувалась того, що 23 жовтня 2010 року під час 2 Чемпіонату Європи з акробатичної гімнастики (далі – Чемпіонат) у Польщі допінг-проба спортсменки виявила наявність забороненої речовини фуросемід. Спортсменка не заперечувала позитивного результату та вирішила не розкривати пробу В. 13 грудня 2010 року батько Анастасії передав

пояснювальний меморандум разом з медичним висновком від лікаря атлетки до Міжнародної федерації гімнастики (далі – FIG). З січня 2011 р. FIG повідомила спортсменку та Українську федерацію гімнастики (далі – UGF), що це питання було передано на розгляд Дисциплінарної комісії FIG (далі – Комісія). 12 і 13 лютого 2011 року спортсменка, її батько, представник UGF та обох тренерів спортсменки взяли участь у слуханні Комісії. Спортсменка надала пояснення щодо наявності забороненої речовини у її організмі. Так, було пояснено, що 8 жовтня 2010 року Анастасія Мельниченко було призначено триденний курс лікування фурункулу носа препаратом «Ласікс», який містить заборонену речовину. 26 лютого 2011 року Комісія винесла рішення, в якому зазначається, що Анастасія Мельниченко була визнана непридатною для будь-якої спортивної діяльності протягом двох місяців з дати прийняття рішення, результат спортсменки у Чемпіонаті був анульований, тренери спортсменки були дискваліфіковані на строк шість місяців, а також UGF була визнана частково винною [4].

7 квітня 2011 року Всесвітнє антидопінгове агентство (далі – WADA) звернулося до CAS з апеляційним оскарженням цього рішення та з вимогою дворічного періоду дискваліфікації Мельниченко з конфіскацією усіх медалей, нагород та балів, що були здобуті, починаючи від 23 жовтня 2010 року. Відповідно до статті 13.6 Правил FIG [5] та R47 і R48 Кодексу CAS [6], апеляція WADA була прийнятою.

Палата CAS дійшла до висновку, що рішення Комісії стосовно зниження стандартного періоду дискваліфікації є виправданим, проте не настільки, як це зробила Комісія. Зокрема, Палата вирішила, що відсторонення від спортивної діяльності на 4 місяці від дати цього рішення, окрім вже наданої 2-місячної заборони, краще відображатиме не тільки серйозність правопорушення та відповідальність спортсменки, а й її молодий вік (Анастасії на момент спору було лише 15 років) та брак досвіду. Таким чином, апеляція WADA від 7 квітня 2011 р. підтримується, але лише частково [4].

Специфіка цієї справи виявляється не тільки у рішенні, яке не повністю задовільнило вимоги WADA, але й в аргументації Палати CAS, яка є загальноприйнятною у спортивному світі. А саме мова йде про те, що «підтвердження знання або недбалості про наявність забороненої речовини в організмі спортсмена не є необхідним» [4]. Також було встановлено, що: «Це обов'язок і відповідальність спортсмена бути проінформованим, а обов'язок FIG – навчати своїх спортсменів» [4]. Тобто, фактично констатується відсутність презумпції невинуватості при вирішенні справ, що пов'язані із виявленням заборонених речовин в організмі спортсмена.

Для спортивного арбітражу як в міжнародній, так і в українській практиці характерним є те, що переважна більшість справ пов'язана з таким видом спорту, як футбол. Так, подібні справи, як правило, стосуються фізичних осіб (спортсменів, тренерів тощо), держав в якості національних футбольних федерацій та приватних футбольних клубів. Щоправда, найчастіше спори виникають саме у приватно-правовому полі (через

трансфери гравців, трудові контракти та ін.) [3]. Проте, на нашу думку, найцікавішими, особливо в українській спортивній арбітражній практиці є справи приватних футбольних клубів завдяки різноманітності предмету їхніх спорів.

Показовою в цьому плані може бути справа «Football Club Metalist» v. UEFA & PAOK FC щодо рішення робочої групи УЄФА з надзвичайних ситуацій про дискваліфікацію ФК «Металіст» з кваліфікаційного раунду плей-оф Ліги Чемпіонів УЄФА 2013/2014 та його заміну суперником у третьому кваліфікаційному раунді ФК «ПАОК». Особливий інтерес до цієї справи виникає ще через те, що вона прямим чином залежить від рішення CAS від 2 серпня 2013 року в справі «ФК «Металіст» та ін. проти ФФУ» з приводу договірної гри ФК «Карпати» – ФК «Металіст», який відбувся 19 квітня 2008 року.

Один із головних аргументів ФК «Металіст» полягав у тому, що «справа повинна була розглядатись УЄФА як дисциплінарна, а не як адміністративна. Відповідно до обох видань Дисциплінарних Положень УЄФА за 2006 та 2013 роки, всі дисциплінарні заходи можуть бути призупинені мінімум на один, а максимум – на п'ять років, за винятком попередження, покарання і заборони» [7]. Також клуб посилався на наступне: «Апеляційний орган УЄФА не здійснив належного аналізу пропорційності, не враховуючи особливі обставини справи; відсутність доказів проти ФК «Металіст», суперечлива несправедливість (за цих обставин) суворої відповідальності, вплив часу з початку вказаних дій, відсутність спортивної підстави для вказаного договірної гри, непропорційний вплив санкцій щодо ФК «Металіст». Виходячи з цих обставин, санкція не є пропорційною і повинна бути принаймні накладеною з випробувальним періодом. Крім того, санкція проти ФК «Металіст» є дискримінаційною та порушує принцип рівного ставлення» [7].

У свою чергу УЄФА відповіла тим, що «підписавши форму для участі у змаганні УЄФА, апелянт погодився з тим терміном, що клуби, які, як виявилось, були задіяні з 27 квітня 2007 р. у діяльності, спрямованої на організацію або вплив на результат матчу на національному чи міжнародному рівнях буде визнаний неприйнятним для участі у будь-якому зі змагань УЄФА. Що стосується непропорційності санкції, стверджується, що боротьба проти договірних матчів вимагає жорстких заходів і CAS не повинен сприйматися як «дистриб'ютор знижок». УЄФА має абсолютно законне право, як організатор найважливішого європейського футбольного змагання, захищати імідж та цілісність його змагання. Однорічна неправомочність, передбачена статтею 2.05 RCL, є цілком законним, пропорційним та необхідним заходом для захисту цього інтересу» [7].

На основі аргументів усіх сторін CAS надав такий висновок: «Палата не знаходить підстав для висновку, що Апеляційний Орган УЄФА не мав достатніх правових підстав для винесення свого рішення, і, крім того, Палата не знаходить підстав для висновку про те, що порушення було із простроченим терміном давності. Крім того, Палата вважає, що немає підстав для того, щоб або скасувати Рішення, або призупинити його з огляду на заяву апелянта, що стосується пе-

редбачуваної непропорційності або порушення принципу рівного ставлення» [7]. Тобто апеляцію ФК «Металіст» було повністю відхилено.

Ще одним прикладом, який викликає неабияку цікавість до футбольного арбітражу, є нещодавній висновок CAS по справі FC Dynamo Kyiv v. FFU від 20 лютого 2018 року, де український футбольний клуб судився з Федерацією Футболу України щодо рішення Апеляційного Комітету ФФУ від 14 листопада 2017 року. Рішення стосувалося технічної поразки (з рахунком 0:3) команди ФК «Динамо» Київ (УПЛ, У-21 та У-19) за неявку на матч проти команд ФК «Маріуполь» та накладеного на команди ФК «Динамо» Київ штрафу [8].

Апеляція ФК «Динамо» Київ ґрунтувалася на тому, що команди не з'явилися на матчі через військові дії у регіоні, а саме «на підставі інформації, отриманої від правоохоронних органів, яка підтвердила, що це небезпечно для гри» [9]. Проте, Палата CAS не досліджувала правдивість відповідних заяв та рівень небезпечності проведення матчів у місті. Її рішення спиралося на Регламент Української Прем'єр-ліги, де говориться, що «У разі виникнення форс-мажорних обставин рішення щодо дати проведення матчу та/або часу початку матчу ухвалює дирекція» [9]. Тим паче, що ці матчі не були заборонені чи відкладені жодним державним або ж місцевим органом. Тобто Палата CAS вирішила, що апеляція повинна бути відхилена «без необхідності визначати, чи саме проблеми безпеки в регіоні стали вагомою причиною того, що ФК «Динамо» не брав участь у матчах» [8]. Але також Палатою було встановлено, що «ФФУ не змогла своєчасно проаналізувати ситуацію та її повідомлення сторонам були незрозумілі, і, таким чином, в результаті плутанина була згубною для ФК «Динамо» Київ. Внаслідок цього, Палата вирішила, що витрати на арбітраж сторони повинні покрити

в рівній частці» [9]. Як бачимо, висновок виявився справді цікавим для аналізу.

Для обох справ характерно те, що вони викликали справжній резонанс та бурхливе обговорення на українському медіа-просторі. Ці рішення є досить унікальними не тільки для української, а й для світової спортивної арбітражної практики і можуть слугувати прикладом коректних дій у майбутньому для фізичних, юридичних осіб, національних спортивних федерацій та спортивних арбітражних органів.

Висновки і пропозиції. Враховуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що дослідження практики міжнародного спортивного арбітражу, аналіз рішень минулих справ та судових прецедентів є необхідною умовою покращення досвіду та отримання позитивних результатів у майбутньому. Це, зокрема, дасть можливість зрозуміти не тільки принципи діяльності, а й особливості винесення рішень Спортивним арбітражним судом. Специфіка цього органу полягає у тому, що він може розглядати не тільки дисциплінарні, а й комерційні справи. Практика показує, що усі рішення, що підпадають під його розгляд, є послідовними, що дає можливість говорити про створення прецедентного права. Необхідно зазначити й те, що висновки майже по всім справам знаходяться у вільному доступі, що також говорить про наявність вагомої правової бази та необхідності її вивчення.

Щодо українського досвіду, то за роки незалежності до CAS надійшла значна кількість різноманітних справ, деякі з яких й досі згадуються та широко обговорюються як юристами, так і журналістами та спортивними функціонерами. Проте, на сьогодні на території України не було створено жодного арбітражного органу, який би розглядав усі спортивні справи. Це справді становить проблему, яка потребує нагального вирішення.

Список літератури:

1. Формы разрешения спортивных споров: монография / Е.В. Погосян; предисл. В.В. Яркова. – М.: Волтерс Клувер, 2011. – 160 с.
2. Global Arbitration Review: International Sports Arbitration / Sébastien Besson, William McAuliffe and Antonio Rigozzi Lévy Kaufmann-Kohler / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://globalarbitrationreview.com/insight/the-european-middle-eastern-and-african-arbitration-review-2016/1036935/international-sports-arbitration>.
3. Українська Арбітражна Асоціація: Спортивний арбітраж / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://arbitration.kiev.ua/uk-UA/Galuzevi-arbitrazhi/Sportyvnyj-arbitrazh.aspx?ID=492>.
4. CAS 2011/A/2403 World Anti-Doping Agency (WADA) v. Fédération Internationale de Gymnastique (FIG) & Anastasiya Melnychenko / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://arbitration.kiev.ua/uploads/kucher/2403.pdf>.
5. Fédération Internationale de Gymnastique: Rules for the FIG World Cup Competitions and Series / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fig-gymnastics.com/publicdir/rules/files/en_ACRO%20Wcup%20Rules%202017-2020.pdf.
6. Court of Arbitration for Sport: Code of Sports-related Arbitration 2004 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/CAS_Code_2004_internet_.pdf.
7. CAS 2013/A/3297 Public Joint-Stock Company "Football Club Metalist" v. UEFA & PAOK FC / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/uefaorg/CASdecisions/02/47/24/25/2472425_DOWNLOAD.pdf.
8. CAS Media Release FC Dynamo Kyiv (5448) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/CAS_Media_Release_FC_Dynamo_Kyiv_5448_.pdf.
9. Регламент Всеукраїнських змагань з футболу серед команд клубів Української Прем'єр-Ліги сезону 2017/18 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://upl.ua/uploads/1707/N6qGptcR6g_e3Ow-UliOHIThrv2s4jbPo.pdf.

Харина М.Ю.

Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого

МЕЖДУНАРОДНЫЙ СПОРТИВНЫЙ АРБИТРАЖ: ОПЫТ УКРАИНЫ

Аннотация

Данная статья посвящена освещению проблемы развития международного спортивного арбитража в контексте украинской практики. В частности, исследованы последние дела, которые рассматривались Спортивным арбитражным судом в Лозанне. Таким образом, проанализирован опыт рассмотрения дел как при участии физических лиц – спортсменов, так и юридических лиц и национальных спортивных федераций. Также автор уделит внимание проблемам и перспективам спортивного арбитража в Украине. В целом статья оформлена с учетом особенностей такой отрасли, как международное спортивное право.

Ключевые слова: международное спортивное право, арбитраж, судебный орган, апелляция, спортивный спор.

Kharina M.Y.

Yaroslav Mudriy National Law University

INTERNATIONAL SPORTS ARBITRATION: THE EXPERIENCE OF UKRAINE

Summary

This article is devoted to the visibility of the problem of development of international sports arbitration in the context of Ukrainian practice. In particular, last cases which were tried by the Court of Arbitration for Sport were examined. Thus, it was analyzed the experience of case handling with the participation of individuals – athletes, legal persons and national sports federations. Also author paid attention to the problems and perspectives of the sports arbitration in Ukraine. In general the article is written taking into account features of such branch as international sports law.

Keywords: international sports law, arbitration, judicial body, appeal, sport dispute.